

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

*SAMATYA SURP KEVORK ERMENİ KİLİSESİ, MEKTEBİ VE MEZARLIĞI VAKFI
YÖNETİM KURULU - TÜRKİYE DAVASI*

(Başvuru no: 1480/03)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

16 Aralık 2008

İşbu karar Sözleşme'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan 1480/03 numaralı başvurunun nedeni Samatya Surp Kevork Ermeni Kilisesi, Mektebi ve Mezarlığı Vakfı Yönetim Kurulu'nun (başvuran) 17 Ekim 2002 tarihinde Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerini güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul barosu avukatlarından S. Davuthan ve D. Bakar tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuran 1832 yılında Osmanlı İmparatorluğu döneminde padişah fermanıyla kurulmuş bir vakıftır. Vakfın statüsü Lozan Antlaşması'nın dini azınlık cemaatleri için kamu hizmeti veren eski vakıfların korunmasına ilişkin hükümlerine uygundur.

Başvuran 11 Ekim 1955 tarihinde İstanbul Şişli'deki bitişik üç evden oluşan toplam 266 m² yüzölçümlü bir taşınmazı hibe yoluyla edinmiştir. Söz konusu bu taşınmazlar tapu sicil kaydına başvuran adına tescil edilmiştir.

İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Yargıtay Genel Kurulu'nun 8 Mayıs 1974 tarihli içtihadına atfen başvuran vakfın taşınmazlara ilişkin malik sıfatının iptal edilmesi ve mülkiyetin tapu siciline eski sahibi adına kaydedilmesi talebiyle 8 Ekim 1998 tarihinde Şişli Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur. Bu içtihat gereğince vakfın kuruluş senedi olarak kabul edilen 1936 tarihli beyannamesinde yer almadığından başvuranın taşınmaz malları edinme hakkı bulunmamaktaydı.

Başvuran mahkeme önünde Hazine'nin 1936 tarihli beyannamesine atfettiği nitelendirmeye karşı çıkmıştır.

Asliye Hukuk Mahkemesi 21 Kasım 2000 tarihli bir kararı ile Hazine'nin talebini yerinde bularak başvuranın tapu senedinin iptaline ve taşınmazın eski maliki adına tesciline karar vermiştir.

Yargıtay 25 Eylül 2001 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

Yargıtay 29 Nisan 2002 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

Hükümet Danıştay'ın 15 Kasım 2005 tarihli hükmünü sunmuştur. Buna göre Danıştay başvuran tarafından yapılan iptal başvurusunu reddetmiştir. Başvuranın bu başvurusu bir yanda bir yönetmelik hükmünün iptalini, öte yanda ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvuranın tasarrufundaki taşınmazların kendi adına yeniden kaydedilmesini reddeden kararının iptalini amaçlamaktadır. Danıştay 2002 ve 2003 yıllarında gerçekleştirilen yasa ve yönetmelik değişikliklerinin vakıfların yalnızca kendi tasarruflarında bulunan taşınmaz mallarla ilintili olduğunu, tapu sicilinde üçüncü şahıslar adına tescil edilmiş malların statüsünü yeniden düzenlemediğini değerlendirmiştir. Başvuran bu karara itiraz etmiştir. Bu süreç halen iç hukukta derdesttir.

HUKUK

I. KABULEDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

Hükümet AİHS'nin 35. maddesinin 1. paragrafına uygun olarak başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmaktadır. Hükümet başvuranın Danıştay'a yaptığı iptal başvurusunun 15 Kasım 2005 tarihinde reddedildiğini belirtmektedir. Hükümete göre iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvuru kabuledilemez ilan edilmelidir.

Hükümet öte yandan 15 Mayıs 2008 tarihli yazılı görüşlerinde 5737 sayılı Kanun'un 7. maddesine atıfta bulunarak yürürlükteki bu Kanun'un öngördüğü şekliyle başvuranın ilgili tapu kadastro dairesine giderek ihtilaf konusu taşınmazını tapu sicilinde kendi adına kaydettirme talebinde bulunabileceğini ifade etmektedir.

Başvuran Hükümetin bu savına karşı çıkararak, 5737 sayılı Kanun'un vakıflara AİHS'nin Ek 1 no'lu Protokolü'nün 1. maddesinin ihlaline ilişkin şikayetleri için iç hukukta etkili bir başvuru yolu sunduğunun kabul edilebileceğini, ancak 5737 sayılı Kanun'un uygulanmasında ciddi belirsizliklerin bulunduğunu belirtmektedir. Bilhassa yeni kanun hükümlerini uygulamakla yükümlü makamların uygulamalarına ilişkin şüphelerini dile getirmektedir. Başvuran ayrıca, Vakıflar Genel Meclisi'nin olumlu görüşüne bağlı olması dolayısıyla taşınmazının otomatik olarak kendisine iadesinin mümkün olmayacağını altını çizmektedir. Başvuran Vakıflar Genel Meclisi'nin olumlu görüş vermemesi durumunda uzun yıllar sürme riski olan idari dava açması gerekeceğini belirtmektedir.

AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmesinin normal şartlarda başvurunun AİHM'ye yapıldığı tarih itibarıyla değerlendirildiğini hatırlatır. Bunun yanı sıra kuralın, her davanın özel koşullarınca meşru hale gelebilen istisnaları bulunmaktadır (Bkz. Baumann-Fransa kararı no: 33592/96, 22 Mayıs 2001; Brusco-İtalya kararı, no: 69789).

AİHM dosyadaki belgeler ışığında, başvuranın AİHM'ye başvurduktan sonra açtığı iptal davasının bir yandan bir yönetmelik hükmünün, diğer yandan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün başvuranın kimi taşınmaz mallarını kendi adına yeniden tescil ettirme girişimini reddeden kararının iptal edilmesi için açılmış genel nitelikli bir dava olduğunu tespit etmektedir. Hükümet tarafından sunulan unsurlar bu girişimin akıbetinin mevcut başvuruyu doğrudan etkileyip etkilemediği konusunda herhangi bir bilgiyi içermemektedir. Yapılan bu başvurunun 2002 ve 2003 yıllarında gerçekleştirilen yasa ve yönetmelik değişikliklerinin yalnızca vakıfların kendi tasarruflarında bulunan taşınmaz mallar ile ilgili olduğuna ve tapu sicilinde üçüncü şahıslar adına tescil edilmiş malların statüsünü yeniden düzenlemediğine kanaat getiren Danıştay tarafından reddedildiğini de ifade etmek gerekir.

AİHM, 5737 sayılı Kanun'un 7. (geçici) maddesine ilişkin başvuranın öngörülen bu başvuru yolunun taşınmaz mallarının iadesine mahal verecek başvuru yolunu açtığına karşı çıkmadığını, fakat bu yönde lehte bir kararın elde edilebilmesi için Vakıflar Genel Meclisi'nin olumlu görüşünün alınması gerekmesini sorguladığını gözlemlemektedir.

Bu başvuruda dava dosyasından başvuranın taşınmaz mallarını kendi adına yeniden kaydedilmesi talebiyle Tapu Kadastro Müdürlüğü'ne başvurmadığı anlaşılmaktadır. AİHM bu bağlamda 5737 sayılı Kanun'un, (geçici) 7. maddesinin alenen "hibe yoluyla edinilmiş taşınmaz mallara" atıfta bulunduğu cihetle, başvurana şikayetlerini makul bir çerçevede başarıyla sonuçlandırabileceği başvuru yolunu sunduğu hususunu kabul etmeye hazırdır. Sonuç itibarıyla, iç hukuk yollarının tüketilmesi kuralından muaf olmak için istisnai bir durum

tespit etmediği takdirde, AİHM AİHS'nin 35/1 maddesi uyarınca başvuran vakfın mezkur kanun gereğince prensipte yetkili tapu kadastro müdürlüğüne giderek taşınmaz mallarını kendi adına tescil ettirme başvurusunu yapma zorunluluğunun olduğuna itibar etmektedir.

AİHM, genel ilkesine getirilecek bir istisnayı kabul etmek için, uygulamadaki başvuru yolunun başvurana iç hukukta şikayetlerine yönelik gerçekten telafi elde etme imkanı sunan bir yapıda olup olmadığının ve AİHM içtihadına uygun olarak «etkili» olma koşulunu karşılayıp karşılamadığının tespit edilmesi gerektiğini hatırlatır. AİHM bu bağlamda Hükümetin, mevcut dava koşullarına benzer koşullarda iç hukukta bu yolun başarıyla uygulandığını gösterir bir örnek sunmadığını belirlemektedir. Oysa, iç hukukta etkili ve yeterli başvuru yollarının bulunduğunu ispat etmek, iç hukuk yollarının tüketilmediği itirazını yapan Hükümet'e düşen bir yükümlülüktür (Bkz. Soto Sanchez-İspanya kararı, no: 66990/01, 25 Kasım 2003).

AİHM sonuç olarak, bilhassa davanın eski oluşu göz önüne alındığında, iç hukuk yollarının tüketilmesi durumunun başvurunun yapıldığı tarih itibariyle değerlendirilmesine ilişkin genel ilkesinden sapmak için yeterli unsur bulunmadığına kanaat getirmektedir. Bu çerçevede, AİHM'ye başvurusunu yapmadan evvel çeşitli iç hukuk yollarına başvurmuş olan başvuran iç hukuk yollarını tüketmiş sayılmaktadır. Dolayısıyla bu itiraz reddedilmektedir.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

II. EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran vakıflar hakkındaki yasal mevzuatın ve bu mevzuatın ulusal mahkemeler tarafından yorumlanmasının Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinde yer alan mülkiyet hakkına yönelik bir ihlali oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

Başvuranın mülkiyeti kazanmasından kırk yıl sonra tapu kaydının nihai surette tapu sicil kayıtlarından silinmesinin ilgilinin malından mahrum kalması sonucunu doğurduğu ve Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin birinci bendinin ikinci cümlesi anlamında mülkiyetten «yoksun bırakma» olarak değerlendirileceği hususunda AİHM'nin bir şüphesi bulunmamaktadır.

AİHM Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı kararında da dile getirdiği üzere dini azınlıklara ait vakıflar tarafından 1936 yılında verilen beyannamelerin bu vakıfların “vakıf senedi” yerine geçtiğine ilişkin 1974 tarihli içtihadın uygulanmasının “öngörülebilirlik” gereği ile bağdaşmadığı sonucuna vardığını hatırlatır. AİHM sonuç itibariyle, ediniminden on altı ve yirmi iki yıl geçtikten sonra kabul edilen bir içtihadın uygulanması nedeniyle mezkur taşınmazların tapu senetlerinin iptal edilmesinin meşruiyet ilkesi ile bağdaşmadığı ve başvuranın mülkiyet hakkına yönelik bir ihlal oluşturduğu neticesine varmaktadır.

AİHM Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ile ilgili olarak, ediniminden kırk yedi yıl sonra başvuranın tapusunun iptaline yol açacak aynı içtihadın uygulanmasının sözkonusu olması ölçüsünde mevcut kararda da benzer bir sonuca varmaktadır.

AİHM sonuç olarak bu başvurunun incelenmesinden, Hükümetin AİHM'nin bu davada farklı bir sonuca varmasını sağlayacak hiçbir delil ve tespit sunmadığı kanısına varmaktadır. AİHM Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi'nin ihlal edildiğine karar vermiştir.

III. AİHS'YE EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİYLE BİRLİKTE 14. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran aynı olaylara dayanarak Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle birlikte AİHS'nin 14. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Başvuran ayrıca, Yargıtay tarafından benimsenen 1974 içtihadının esasen hukuksal güvenlik ilkesi ile bağdaşmadığını öne sürmekte, bu yönde AİHS'nin 6. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Ek 1 No'lu Protokol'ün 1. maddesi bakımından yürüttüğü muhakemeyi göz önünde bulunduran AİHM, bu şikayeti ayrıca incelemeye gerek görmemektedir.

IV. AİHS'İN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI HAKKINDA

A. Tazminat

Başvuran uğradığı zararın giderilmesi bakımından ihtilaf konusu taşınmazların tapu sicilinde kendi adına yeniden kaydedilmesini istemektedir. Bu tescilin yapılmaması durumunda, gecikme halinde faiz işletilmek üzere, 1.834.000 Euro tazminat ödenmesini talep etmektedir. Başvuran bu talebini destekler mahiyette mimar ve sigorta eksperleri Y. Tezkan ve emlakçı Y. Yılmaz tarafından 28 Nisan 2007 tarihinde hazırlanan bilirkişi raporuna göndermede bulunmaktadır; bu rapora göre taşınmazların sayısı ve İstanbul'daki gayrimenkul fiyatlarının son yıllardaki artışı dikkate alındığında sözü edilen taşınmazların değeri 2007 yılında 2.500.000 ABD Doları idi.

Hükümet bu iddialara ve başvuranın talebiyle bilirkişiler tarafından gerçekleştirilen değerlendirmeye karşı çıkararak İstanbul Valiliği nezdinde Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nde görevli üç memurdan oluşan komisyon tarafından yapılan kıymet takdir incelemesine göre taşınmazların ederinin 408.372,30 YTL (yaklaşık 204.186 Euro) olduğunu ifade etmektedir. Söz konusu kıymet takdiri gayrimenkulün vergi değeri ile aynı semtte ve civarında son yıllardaki satış fiyatları karşılaştırılarak belirlenmiştir

AİHM başvuranın tapusunun iptal edilmesiyle Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatır. Mevcut bu başvurunun koşulları ve 5737 sayılı Kanun dikkate alındığında AİHM ihtilaf konusu taşınmazların tapu sicilinde başvuran adına yeniden kaydedilmesinin başvuranı, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edilmediği duruma eşdeğer bir pozisyona getireceğine itibar etmektedir. AİHM, Savunmacı Hükümetin işbu kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde bu tescili gerçekleştirilmemesi durumunda başvurana sözkonusu taşınmazların güncel değerine karşılık gelecek bir maddi tazminatı ödemesi gerektiğine karar vermektedir.

AİHM bu meblağın tespitinde taraflarca hazırlatılan iki bilirkişi incelemesinden ve özellikle başvuru hesaplamaya yönteminden yararlandığını belirtir. Gayrimenkulün yerel satış değerlerine ilişkin sunulan bilgiler ve taraflarca sunulan deliller ışığında AİHM, yeniden tescilin yapılmaması halinde, Hükümetin başvurana tapusunun iptal edilmesiyle oluşan maddi zarar karşılığında 600.000 Euro ödemesini kararlaştırmıştır.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran avukatlık gideri olarak 10.000 Euro talep etmektedir. Başvuran bu talebini destekleyici kanıtlayıcı belge ya da not sunmamıştır.

Hükümet herhangi bir kanıtlayıcı belge ile desteklenmemesi doğrultusunda bu miktara karşı çıkmaktadır.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre bir başvuran gerçekliğini, gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. AİHM bu başvuruda başvuranın iddialarını destekleyici herhangi bir belgeyi sunmaması ve sözü edilen kıstaslar ışığında başvuranın yargılama giderleri hakkındaki talebini reddetmektedir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun *kabuledilebilir olduğuna*;
2. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin *ihlal edildiğine*;
3. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesiyle birlikte AİHS'nin 14. ve 6. maddesine ilişkin şikayetlerin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;
4. a) AİHS'nin 44 / 2 maddesine uygun olarak mevcut kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde, Savunmacı Devlet tarafından İstanbul Şişli'de bulunan üç evin başvuran adına yeniden *tescil edilmesine*;
- b) bu yönde bir tescilin yapılmaması halinde, aynı üç aylık süre içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiyle birlikte ve ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden YTL.'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet'in başvurana maddi tazminat olarak 600.000 (altı yüz bin) Euro *ödemesine*;
- c) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda faizin *uygulanmasına*;
5. Adil tatmine dair diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğünün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 16 Aralık 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.